

14.04.2020

Asia/6

§ 80

Toisen asteen maksuttomuuden kokeilun loppuraportti

HEL 2020-003524 T 12 00 00

Päätös

Kasvatus- ja koulutuslautakunta päätti merkitä tiedoksi liitteenä olevan loppuraportin toisen asteen maksuttomuuden kokeilusta.

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Liisa Pohjolainen

Lisätiedot

Anssi Ahlberg, erityissuunnittelija, puhelin: 310 22241
anssi.ahlberg(a)hel.fi

Liitteet

1 Toisen asteen maksuttomuuden kokeilun loppuraportti

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Kaupunginhallitus päätti (17.9.2018/579 §) ryhmäaloitteen pohjalta esittää kaupunginvaltuustolle, että Helsingin kaupunki lähtee edistämään toisen asteen maksuttomia oppimateriaaleja ja työvälineitä toiselle asteelle niin, että ensimmäiset toimenpiteet tavoitteen saavuttamiseksi tehdään lukukaudella 2019–2020.

Kaupunginvaltuusto päätti (28.11.2018/378 §) hyväksyessään vuoden 2019 talousarvion kohdentaa 2 miljoonaa euroa toisen asteen maksuttomuuden kokeiluun. Kasvatus- ja koulutuslautakunta päätti (18.12.2018/268 §) budjettivalmistelunsa yhteydessä kohdentaa määrärahan lukuvuonna 2019 aloittaville ensimmäisen vuoden opiskelijoille lainattavaan oppimateriaaliin, HSL:n Helsingin sisäiseen matkakorttiin ja kulttuurikäynteihin.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta päätti (17.12.2019/396 §) hyväksyessään kasvatuksen ja koulutuksen toimialan vuoden 2020 tulosbudjetin, että maksuttomuuden kokeilu ei jatku vuonna 2020.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta käsitteli kokouksessaan 14.4.2020 kokeilun loppuraporttia. Loppuraportilla tuotiin lautakunnalle tietoa kokeilun toteutuksesta ja siitä saaduista kokemuksista.

Kokeilun toteutus

Kokeilun piiriin kuuluivat opintonsa syksyllä 2019 aloittaneet ensimmäisen vuoden opiskelijat Helsingin kaupungin lukioissa (myös lukioon valmistava koulutus) sekä Stadin ammatti- ja aikuisopistossa (perustutkinto- ja VALMA-opiskelijat).

Lainattavan oppimateriaalin hankinnassa hyödynnettiin perusopetuksen oppimateriaalihankintoihin kilpailutettua kirjavälittäjää. Lukiot tekivät päätilaukset kesäkuussa ja täydentävät tilaukset syksyllä. Stadin ammatti- ja aikuisopistolle hankittiin tabletteja oppimisyhteisöjen käyttöön.

Kokeiluun piiriin kuuluneille opiskelijoille hankittiin pääsääntöisesti HSL:n AB-vyöhykkeiden kausiliput. Matkalippu muodosti opiskelijoille veronalaisen edun, josta Helsingin kaupunki teki ilmoitukset tulorekisteriin. Opiskelijoita ohjeistettiin selvittämään edun mahdollinen vaikutus muihin etuuksiin.

Kulttuurikäynneissä toteutettiin kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan kanssa Pääsy sallittu -kampanja, joka kokosi yhteen runsaasti erilaisia tapahtumia. Tavoitteena oli tarjota oppilaitoksille kattaus joustavan ilmoittautumismenettelyn kulttuuritapahtumia.

Tuloksia

Kokeilu lisäsi digitaalisten oppimateriaalien käyttöä Helsingin kaupungin lukioissa. Helsingin kaupungin toisen asteen maksuttomuuden kokeilussa 82 % hankitusta oppimateriaalista oli digitaalista.

HSL:n matkalippuja luovutettiin kokeilun aikana 5 532 opiskelijalle eli noin 90 % kokeilun piirissä kuuluneista otti edun käyttöönsä.

Pääsy sallittu -kampanjan tapahtumiin tuli 828 ilmoittautumista. Kampanjan täyttöaste oli hieman yli 20 %. Muita kulttuurikäynnejä tehtiin vaihtelevasti. Osa oppilaitoksista käytti budjettinsa täysimääräisesti, osassa taas käynnejä ei tehty juuri yhtään.

Opiskelijakysely

Kyselyn perusteella maksuttomuuden kokeilu vaikutti opiskelupaikan valintaan hieman tulkinnasta riippuen noin 23–39 %:lla lukioiden aloittaneista opiskelijoista.

Lukiolaiset itse kokivat maksuttoman oppimateriaalin selvästi tärkeimmäksi keinoksi madaltaa toisen asteen opintojen kustannuksia. Mikäli opiskelijat olisivat itse saaneet valita painetun ja digitaalisen oppimateriaalin väliltä, niukka enemmistö lukiolaisista olisi valinnut useimmiten painetun materiaalin.

Kyselyyn vastanneista suomenkielisten lukioiden opiskelijoista 95 %, ruotsinkielisten lukioiden opiskelijoista 90 % ja Stadin ammatti- ja aikuisopiston opiskelijoista 78 % otti käyttönsä ilmaisen matkalipun. Jos kausilippu olisi pitänyt maksaa itse, sen olisi jättänyt hankkimatta 18 % suomenkielisten lukioiden vastaajista, 10 % ruotsinkielisten lukioiden vastaajista ja 33 % Stadin ammatti- ja aikuisopiston vastaajista. Kyselyyn vastanneista opiskelijoista 88–97 % piti matkalippua melko tai erittäin tärkeänä opintojen kannalta ja 66–83 % melko tai erittäin tärkeänä vapaa-ajan kannalta.

Kyselyyn vastanneista opiskelijoista 74–94 % koki mielekkääksi, että opiskeluun sisällytetään kulttuurikäyntejä.

Henkilöstökysely

Oppimateriaalihankintojen aikataulu koettiin enimmäkseen riittäväksi, mutta täydentävien tilausten tekeminen esimerkiksi kesken lukuvuotta aloittaneille opiskelijoille liian jäykäksi. Digimateriaalin aiempaa laajamittaisempi käyttöönotto sujui pedagogisessa mielessä hyvin. Kiitosta keräsi, että kokeilun ansiosta kaikilla uusilla opiskelijoilla oli kirjat valmiina jo ensimmäisestä oppitunnista alkaen.

Kyselystä ja kokeilun aikana saadusta palautteesta nousi esiin, että etenkin matkalippuihin liittyvät tehtävät koettiin kuormittaviksi. Matkalippujen veronalaisuudesta aiheutuvien tulorekisteritietojen koostamisesta ja laskujen tarkastamisesta seurasi erittäin paljon käsin tehtävää työtä. Lisäksi neuvonnan näkökulmasta kokeilun kohderyhmärajaukseen olisi toivottu parempia perusteluja.

Kulttuurikäyntien sovittaminen syksyn aikatauluihin koettiin haastavaksi ja varauskäytännöt miellettiin joltain osin hankaliksi. Kiitosta keräsi kokeilun kaltainen mahdollisuus kulttuurikäynteihin, kunhan tapahtumiin osallistuminen voitaisiin suunnitella riittävän aikaisin.

Opiskelijoiden ja huoltajien suuntaan tapahtuvaa keskitettyä tiedotusta olisi kaivattu enemmän kaikilla kokeilun osa-alueilla.

Kokeilun hyödyt

Kokeilusta saatiin runsaasti tietoa siitä, mitä toisen asteen maksuttomuutta toteutettaessa tulee ottaa huomioon. Erityisen ajankohtaisen

14.04.2020

Asia/6

kokemuksesta tekee hallituksen kaavailut oppivelvollisuuden laajentamisesta.

Erityinen hyöty saatiin lukioiden oppimateriaalihankintojen käytännön toteutuksesta. Lisäksi oppimateriaalihankinnoista aiheutuvista kustannuksista saatiin kattava ja vertailukelpoinen aineisto hallituksen suunnitelmien rinnalle. Myös kokeilun parissa työskennelleen henkilöstön ajatukset käytännön toteutuksesta ovat arvokkaita, mikäli maksuttomuus jatkossa vakiintuu osaksi toisen asteen koulutusta. Erityisesti kokeilu auttoi paikantamaan sujuvan työskentelyn kannalta keskeiset toiminnot ja kipupisteet, jotka kaipaavat toimiakseen tietojärjestelmiä ja automaatiota.

Kokeilusta saadut kokemukset ovat vahvistaneet käsitystä siitä, että oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyvässä lainvalmistelussa tulee huomioida kuntien ja kaupunkien erityispiirteet. Varsinkin Helsingissä väestö ja toimijoiden määrä toisen asteen koulutuksessa eroaa merkittävästi muusta maasta.

Kokeilun ansiosta Helsingin kaupunki on aiempaa huomattavasti valmiimpi oppivelvollisuuteen kaavailtuihin muutoksiin, vaikka uudistukseen vielä liittyykin isoja kysymyksiä.

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Liisa Pohjolainen

Lisätiedot

Anssi Ahlberg, erityissuunnittelija, puhelin: 310 22241
anssi.ahlberg(a)hel.fi

Liitteet

1 Toisen asteen maksuttomuuden kokeilun loppuraportti

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano